

THE ROLE OF UNIVERSITY LIBRARIES
IN PROTECTING SCHOLARLY OUTPUT
AND IMPROVING INSTITUTIONAL
REPUTATION

AZ EGYETEMI KÖNYVTÁRAK SZEREPE
A TUDOMÁNYOS KIBOCSÁTÁS
BIZTONSÁGÁBAN ÉS AZ INTÉZMÉNYI
REPUTÁCIÓ ERŐSÍTÉSÉBEN

BEREK László¹

Abstract

The quality and credibility of higher education institutions' scientific performance play a key role in strengthening international competitiveness, university ranking positions, and institutional reputation. The aim of this research was to develop a library-based operational model that reviews and supports manuscripts associated with university affiliations before submission, as well as the publication activities of academic staff and researchers. The framework includes journal recommendations, plagiarism and AI-generated text detection, and the optimization of titles, abstracts, and keywords. The system takes into account institutional indicators, ranking expectations (THE, QS), and science communication objectives. By implementing the framework, the institution can reduce research ethics risks, enhance publication security, ensure the efficient use of resources, and strengthen both its reputation and ranking performance.

Keywords

research support; bibliometrics; publication ethics; research integrity; predatory journals; open science; university rankings; institutional reputation

Absztrakt

A felsőoktatási intézmények tudományos teljesítményének minősége és hitelessége kulcsszerepet játszik a nemzetközi versenyképesség, az egyetemi rangsorokban elfoglalt hely és az intézményi reputáció erősítésében. A kutatás célja egy olyan könyvtári alapú működési modell kidolgozása volt, amely a kéziratok benyújtása előtt ellenőrzi és támogatja az egyetemi affiliációval megjelenő publikációkat, illetve az oktatók és kutatók publikációs tevékenységét. A keretrendszer elemei közé tartozik a célfolyóirat ajánlás, a plágium- és mesterséges intelligencia által generált szöveg ellenőrzése, valamint a cím, absztrakt és kulcsszavak optimalizálása. A rendszer figyelembe veszi az intézményi indikátorokat, a rangsorok (THE, QS) elvárásait és a tudománykommunikációs célokat. A keretrendszer bevezetésével az intézmény képes csökkenteni a kutatásetikai kockázatokat, elősegíti a publikációs biztonságot, a források hatékony felhasználását és a reputáció, valamint a rangsorpozíciók erősítését.

Kulcsszavak

tudománymetria; publikációs etika; kutatási integritás; predátor folyóiratok; open science; egyetemi rangsorok; intézményi reputáció

¹ berek.laszlo@uni-obuda.hu | ORCID: 0000-0002-4126-1528 | könyvtárigazgató, Óbudai Egyetem Egyetemi Könyvtár; Óbudai Egyetem Innováció Menedzsment Doktori Iskola | Library director Obuda University University Library ; Obuda University Doctoral School of Innovation Management

BEVEZETÉS

A felsőoktatási intézmények tudományos teljesítményének láthatósága és hitelessége ma nagymértékben meghatározza az egyetemi reputációt és a nemzetközi rangsorokban elért pozíciót. A publikációk mennyisége önmagában már nem elegendő: a minőség, a kutatási integritás és a publikációs etika iránti elvárások felerősödtek. Az egyetemi könyvtárak a 2010-es évektől a dokumentumszolgáltatói szerepből fokozatosan a kutatásmenedzsment stratégiai partnereivé váltak: adat- és publikációs munkafolyamatokat terveznek, kutatási adatokat kezelnek, tudományometriai elemzéseket nyújtanak, és aktívan részt vesznek a publikációs kockázatok (plágium, predátor kiadványok, etikai vétségek) megelőzésében. [1-4]

Az egyetemi könyvtárak ma már olyan kutatástámogató szolgáltatásokat kínálnak, amelyek közvetlenül reagálnak az egyetemi rangsorolási rendszerekre és a hiteles tudományos teljesítmény iránti igényre. A kutatások egyértelműen kimutatják az elmozdulást a hagyományos könyvtári szerepköröktől – például a tájékoztató és gyűjteménykezelési feladatoktól – a specializált funkciók irányába, mint a tudományometriai, a kutatási adatkezelés, az open access kezdeményezések és a tudományos kommunikációs képzések és tréningek. [2]

Ausztrál kutatások például kimutatták, hogy a tudományometriai és digitális repozitóriumi szolgáltatások térnyerése összefüggésbe hozható a nemzeti értékelési rendszerekkel, mint az Excellence in Research for Australia (ERA) és a Research Excellence Framework (REF). Ezzel párhuzamosan Észak-Amerikában és Európában végzett vizsgálatok hasonló fejleményeket kötnek össze az olyan rangsorokban való javuló láthatósággal, mint a Times Higher Education (THE) és a Quacquarelli Symonds (QS).

Egy felsőoktatási intézmény számára alapvető fontosságú, hogy a könyvtár olyan kutatástámogató keretrendszert működtessen, amely biztosítja a tudományos kommunikáció átláthatóságát, hitelességét és etikai megfelelőségét. A könyvtár ebben a szerepben nem pusztán információszolgáltató, hanem a publikációs folyamat szakmai és etikai minőségbiztosítója, amely a kéziratok benyújtása előtt szűri, elemzi és támogatja a kutatói munkát. Egy ilyen rendszer működtetése révén az intézmény képes megelőzni a tudományetikai vétségeket, elkerülni a predátor folyóiratokban való megjelenést, javítani a nemzetközi láthatóságot és teljesítménymutatókat, valamint hosszú távon erősíteni az egyetem tudományos reputációját és versenyképességét.

SZAKIRODALMI HÁTTÉR

A szakirodalom, a kutatási eredmények feltérképezése a könyvtárak kutatástámogató tevékenységével összefüggő publikációkat azonosította a Scopus adatbázisban 1996 és 2025 között. A keresés több releváns kulcsszót tartalmazott („*research support*”, „*research assist*”, „*academic support*”, „*librar**”, „*data managem**”, „*publish**”, „*plagiaris**”, „*generated text**”, „*ethic**”), amelyek együtt lefedik a könyvtári kutatástámogatás különböző dimenzióit: adatok kezelése, etikai kérdések, publikációs gyakorlat, valamint a tudományos integritás támogatása.

A Scopus adatbázisban alkalmazott keresőkifejezés a következő volt:

(TITLE-ABS-KEY ("research support*") OR TITLE-ABS-KEY ("research assist*") OR TITLE-ABS-KEY ("scholarly support*") OR TITLE-ABS-KEY ("academic support*") AND TITLE-ABS-KEY (librar*) AND TITLE-ABS-KEY (predator*) OR TITLE-ABS-KEY ("data managem*") OR TITLE-ABS-KEY (publish*) OR TITLE-ABS-KEY (plagiaris*) OR TITLE-ABS-KEY ("generatedtext*") OR TITLE-ABS-KEY (ethic*)) AND PUBYEAR > 1994 AND PUBYEAR < 2026

Az 1. ábrán a publikációk éves számát láthatjuk, amely jól szemlélteti a kapcsolódó kutatási eredmények számának növekedését. Az 1996–2005 közötti időszakban a publikációk száma alacsony volt, évente jellemzően 0–6 közötti értékekkel. Ez a korszak az első, elszört kezdeményezések időszaka, amikor a könyvtári kutatástámogatás még kevésbé jelent meg a szakirodalomban. Pontosabban a mai értelemben vett kutatástámogatás volt kevésbé jelen a könyvtárakban, természetesen a könyvtárak, történetük során mindig is a tudás rendszerezését, megosztását és a tudományos eredmények létrehozását szolgálták. Az időszakban látható alacsonyabb számok annak is köszönhetők, hogy a mai kutatástámogató szolgáltatások alapja az az információ technológiai fejlődés, amely rohamos tempóban elindult a 2000-es évek közepétől.

1. Ábra. Kapcsolódó publikációk száma. (1996-2025 / Scopus) Saját szerkesztés.

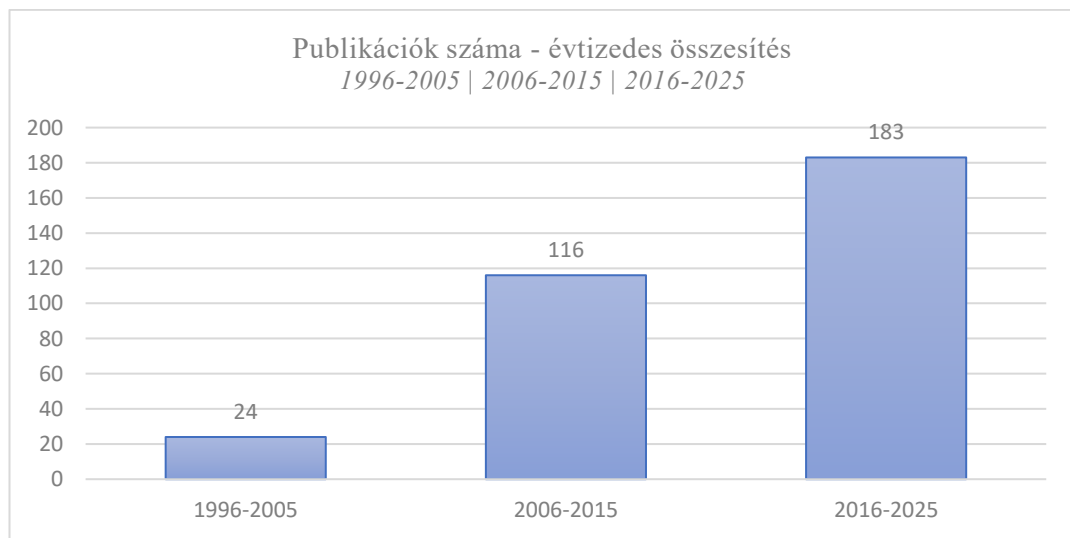
A következő időszakban - 2006–2015 között - már fokozatos növekedés látható: az évtized közepétől egyre több publikáció foglalkozott a témával, ami a digitális szolgáltatások, repozitóriumok, kutatási adatok kezelése és a nyílt hozzáférés (open access) térnyerésének is betudható. A publikációk száma ekkor évi 6–20 között ingadozott.

Ezt követően, 2016-tól jelentős növekedés figyelhető meg: 2016–2025 között évi 10–32 közötti publikációval. A trend különösen 2020 után gyorsul fel, 2025-ben eléri a 32-es csúcspontot. Ez a robbanásszerű növekedés több tényezőnek tulajdonítható. Az open access folyamathoz kapcsolódó, különböző predátor jelenségek (folyóiratok, kiadók, konferenciák) kapcsán, illetve a félrevezető folyóiratmetrikák megjelenésével az egyetemi és

akadémiai könyvtárak tájékoztató, informáló és edukáló szerepe előtérbe került. Az online tudományos kommunikáció térnyerése következtében a különböző tudományetikai és publikációs etikai kérdések egyre fontosabbá váltak az intézmények, egyetemek számára. Ezen a területen is elsődlegesen a könyvtárak lettek a kulcsszereplők. Az adatmenedzsment és kutatási adatkezelés iránti növekvő érdeklődés és igény kapcsán a – leginkább a – könyvtárak által működtetett intézményi repozitóriumok és adattárak adtak megnyugtató választ.

Az utóbbi pár évben a mesterséges intelligencia által generált szövegek megjelenésével újabb feladatok jelentek meg a könyvtárak kutatástámogató szolgáltatásainak palettáján. A felsőoktatási intézményekben a plágiumellenőrzés – mind a hallgatókra, mind az oktatókra és kutatókra vonatkozóan – leginkább az egyetemi könyvtárakban történt. Az elmúlt években a plágiumellenőrző szoftverek egyre inkább áttértek, illetve bővítik funkcióikat a mesterséges intelligencia által generált szövegek felismerésével.

A 2. ábrán az évtizedenkénti összesített publikációs számokat láthatjuk. Az első évtizedhez (1996–2005) képest a 2006–2015 közötti időszakban több mint négyszeres növekedés történt. Ez tükrözi a könyvtárak szerepének átalakulását, a hagyományos információszolgáltatástól az aktív kutatástámogatás felé történő elmozdulást. A 2016–2025 közötti időszakban a növekedés tovább folytatódott, bár mérsékeltébb ütemben (+58%), viszont az abszolút érték így is a legmagasabb. Ez az időszak a kutatási integritás, a nyílt tudomány, az adatkezelés és a kutatásetika intenzív támogatásának korszaka.

2. Ábra. Publikációk száma – évtizedes összesítés. (1996-2025 / Scopus) Saját szerkesztés.

A növekvő publikációs aktivitás egyértelműen jelzi, hogy a könyvtárak szerepe stratégiai jelentőségűvé vált a kutatási folyamat támogatásában, és mindinkább integrálódik az egyetemi tudományos infrastruktúrába. A könyvtárak ma már nem pusztán információs szolgáltatóként, hanem aktív kutatási partnereként és minőségbiztosítási szereplőként vesznek részt a tudományos ökoszisztémában.

A 2025-ös évben elért publikációs számok alapján várható, hogy a kutatástámogatás témaköre a következő években tovább erősödik, különösen a mesterséges intelligencia, a kutatási integritás és a kutatásetika metszéspontjában. A könyvtárak ebben a folyamatban kulcsszerepet tölthetnek be az etikus, biztonságos és átlátható tudományos kommunikáció biztosításában és felügyeletében.

KUTATÁSTÁMOGATÁS KÖNYVTÁRI SZEMSZÖGBŐL

Az egyetemi könyvtárak kutatástámogató szolgáltatásai két jól meghatározható irány mentén fejlődtek: egyrészt a könyvtári szerepkörök specializációjával (adatkurátor, kutatástámogató könyvtáros, tudományometriai elemző...) másrészt olyan átfogó szolgáltatási láncok kialakításával, amelyek egy kézirat teljes életciklusát végig kísérik – a tervezéstől a megőrzésig. [2][5–8]

Kanadai, tudományegyetemeken végzett felmérések azt mutatják, hogy a könyvtári munkatársak szakértelmének bővítése olyan területeken, mint az adatkezelés, a licencelés, a metrikák vagy az open access politika, intézményi szinten is versenyelőnyt jelent. [2] Ausztráliában és Új-Zélandon a „evidence-based library practice” megközelítés a szolgáltatásfejlesztést a felhasználói igényfelmérésekre, teljesítménymutatókra és pilotprojektekre alapozza, ami gyorsabb alkalmazkodást és mérhető hatást tesz lehetővé. [5]

A kutatók szemszögéből a legkeresettebb szolgáltatási modulok közé tartoznak a folyóiratválasztási tanácsadás, az open access és szerzői jogi útmutatás, a kutatói profilmenedzsment, valamint a bibliometriai és tudományometriai jelentések összeállítása. [6][9] Ezek összességében a könyvtárat az intézményi kutatási és publikációs kockázatkezelés fontos szereplőjévé teszik.

A tudománymetria intézményi beágyazottsága messze túlmutat a számszerű teljesítményértékelésen. Az olyan komplex rendszerek, mint az ausztrál UNSW-n működő Research Impact Measurement Service (RIMS), valós idejű vagy közel valós idejű integrációt biztosítanak a WoS/Scopus/Dimensions adatforrások között, lehetővé teszik a szerzők és intézmények azonosítását és elkülönítését, valamint benchmarking adatokat szolgáltatnak a vezetői döntéshozatalhoz. [9]

Ebben a környezetben a könyvtári szakemberek két módon is hozzájárulnak a folyamatokhoz: egyrészt biztosítják az adatok pontosságát az affiliációk egységesítésével, a duplikációk megszüntetésével és a hibás hozzárendelések javításával; másrészt a számadatokat értelmezhető, stratégiai jelentésű narratívákká alakítják az akadémiai vezetés számára – bemutatva az erősségeket, gyengeségeket, együttműködési hálózatokat és láthatósági hiányosságokat. [7][10–11]

Emellett a könyvtári közvetítők segítik az intézményeket abban, hogy megértsék kutatási eredményeik hatását, azonosítsák a fejlesztendő területeket, és ajánlásokat dolgozzanak ki az intézményi kutatási stratégia fejlesztésére. Az adatelemzésben és stratégiai tervezésben szerzett szakértelmük révén kulcsszerepet játszanak abban, hogy az akadémiai intézmények maximalizálni tudják kutatási hatásukat és potenciáljukat, ami hosszú távon nagyobb szakmai elismeréshez és sikerhez vezet.

Továbbá a könyvtári szakemberek és közvetítők támogatják az intézményeket a tudományos kommunikáció és a nyílt hozzáférés folyamatosan változó környezetében való eligazodásban. Segítenek naprakészen követni az új publikációs trendeket és azokat a feltörekvő technológiákat, amelyek elősegítik a kutatási eredmények szélesebb körű terjesztését. Ezen proaktív megközelítés révén az intézmények biztosíthatják, hogy kutatásaik szélesebb közönséghez jussanak el és nagyobb hatást gyakoroljanak az tudományos közösségre. A könyvtári szakemberek ezen túlmenően együttműködnek az oktatókkal és kutatókkal olyan stratégiák kidolgozásában, amelyek célja a tudományos munkák globális láthatóságának növelése, a nemzetközi tudományos kapcsolatok erősítése és ezzel együtt az egyetemi rangsorokban történő pozíciók javítása.

PUBLIKÁCIÓS ETIKA ÉS PREDÁTOR FOLYÓIRATOK

A tudományos tevékenység alapvető értékeit és normatív kereteit a kutatási és publikációs etika határozza meg. Az etikus kutatási gyakorlatok nem csupán a magas színvonalú tudomány ismérvei, hanem a felsőoktatási intézmények társadalmi felelősségvállalásának kulcsfontosságú elemei is. A publikációs etika célja a lektorálási folyamat integritásának megőrzése, a szerzői felelősségvállalás biztosítása, az átláthatóság előmozdítása a tudományos kommunikációban, valamint a megfelelő hivatkozási normák betartása.

A kutatásetikai és publikációs etikai vétségek leggyakoribb formái – mint a plágium, az adathamisítás, a szellemi tulajdon megsértése vagy a duplikált közlés – aláássák a tudományba vetett közbizalmat. Az elmúlt tizenöt évben azonban egyre nagyobb figyelmet kaptak a predátor kiadók és kétes gyakorlatot folytató folyóiratok, amelyek további erkölcsi és reputációs kockázatokat vetnek fel. Ezek a kiadók látszólag tudományos folyóiratként működnek, valójában azonban a publikációs díjak beszedését helyezik előtérbe a tudományos minőség rovására, és nem biztosítanak valódi lektorálási folyamatot. [4][12–15]

A gyors publikálás, a hamis lektorálás és a félrevezető folyóiratmetrikák alkalmazása mind a predátor kiadók üzleti modelljének részei, amelyek közvetlenül veszélyeztetik az intézmények tudományos reputációját. A szakirodalom szerint a könyvtári beavatkozások három szinten lehetnek hatékonyak. A megelőző szinten a könyvtárak tréningek, irányelvek és ellenőrzőlisták segítségével fejlesztik a kutatók kritikai gondolkodását. Az ellenőrzési szinten előzetes konzultációt és folyóirat ellenőrzést biztosítanak (JCR, SJR, DOAJ, kiadói etikai kódex, lektorálási átláthatóság, APC-politika, szerkesztőbizottság követhetősége). A szankcionáló/megelőző szinten a könyvtár szerepe beépül az intézményi előmeneteli és kutatásetikai folyamatokba. Ebben a formában többek között a predátor folyóiratokban megjelent közleményeket nem fogadják el érvényes tudományos teljesítményként. [12–13]

Empirikus bizonyítékok támasztják alá ezen intézkedések hatékonyságát. Frandsen és munkatársai kimutatták, hogy Ghánában, ahol egyetemi reform keretében a könyvtári konzultációt beépítették az előmeneteli feltételek közé, rövid idő alatt jelentősen csökkent a predátor folyóiratokban megjelent publikációk aránya. [16] Buitrago-Ciro és Bowker összehasonlító elemzése szerint az Egyesült Államokban és Kanadában a könyvtári válaszok

rendszerszintűek, míg Latin-Amerikában gyakran esetlegesekek, ami fokozott intézményi kitettséget eredményez. [1] A tematikus kockázat különösen magas a biológiai és műszaki tudományokban, ahol a „gyors publikálás” ígérete csábítóbb, ezért fokozott könyvtári szűrésre van szükség.

Az online tudományos kommunikációban megjelenő predátor jelenség több szinten is veszélyezteti a tudományos közösség résztvevőit, így hatása nem csupán az egyéni kutatókra, hanem az intézményi és társadalmi szintekre is kiterjed. (*Szerző, kutató, oktató | Egyetemi kar, szervezeti egység, intézet, tanszék | Egyetem, kutatóhely, tudományos intézmény | Ország, nemzet, társadalom*) Az online tudományos kommunikáció egyes szereplőire gyakorolt hatást vizsgálva megállapítható, hogy a predátor folyóiratokban történő publikálás negatív hatásai „átöröklődnek” a szintek között. Így a könyvtár ezirányú szolgáltatásai nem csupán a kutató, hanem a köztes szervezeti egységek, illetve az egyetem érdekeit is szolgálják. [17]

3. Ábra. A keretrendszer részei és a folyamat eredményei. Saját szerkesztés. [12]

A predátor kockázatok mellett új veszélyforrásként jelentkeznek az AI-generált publikációk, köztük a gép által előállított szövegek és grafikus tartalmak. A könyvtárak kulcsszerepet játszanak a mesterséges intelligenciával kapcsolatos kutatásetikai érdekek érvényesítésében azáltal, hogy elősegítik az előírások betartását, a generált tartalmak jelölését, az adatok és kódok nyílt és ismételhető megosztását, valamint az ellenőrző eszközök és szakmai protokollok terjesztését. Ez nem felügyeleti tevékenység, hanem kompetenciafejlesztés: a cél a módszertani átláthatóság biztosítása, nem pedig a technológiai korlátozás. [18]

A kutatásetikai megfelelés nem merül ki a plágium megelőzésében; a kutatási adatok megfelelő kezelése ugyanolyan kritikus jelentőségű. A könyvtárak kulcsszerepet játszanak a FAIR-elv (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable) gyakorlati megvalósításában: támogatják az adatkezelési tervek kidolgozását, biztosítják az adattárakat és metaadat-szabványokat, kezelik a licenceket (CC-BY, ODC-BY), valamint a hosszú távú megőrzést biztosító azonosítókat (DOI, Handle).

EGYETEMI RANGSOROK ÉS REPUTÁCIÓ

A nemzetközi egyetemi rangsorok, mint például a Shanghai (ARWU) rangsor, a Times Higher Education (THE) rangsor és a QS World University Rankings, mára a tudományos teljesítmény és a globális versenyképesség értékelésének fontos viszonyítási pontjaivá váltak. Ezek az értékelések nemcsak a kutatási és oktatási minőséget vizsgálják, hanem az intézményi láthatóságot, a hivatkozási hatásokat, a nemzetközi együttműködéseket és az általános reputációt is. A könyvtár – szolgáltatásaival – ezekre a jellemzőkre közvetlen és közvetett módon is hatással lehet.

A könyvtár hozzáférést biztosít a legfontosabb tudományos adatbázisokhoz (Scopus, Web of Science, InCites, SciVal), valamint képzésekkel és konzultációkkal segíti a kutatókat abban, hogy munkáikat magas presztízsű, Q1–Q2 besorolású folyóiratokban publikálják. Az intézmények szempontjából a *Citations per Faculty* és a *Research Impact* mutatók különösen meghatározóak a THE és QS rangsorokban, hasonlóan ahhoz, ahogy a h-index egyéni kutatói szinten jelzi a tudományos teljesítményt. [19–20] A könyvtár e mutatókat közvetlenül is javítja azáltal, hogy támogatja a kutatókat tudományos eredményeik láthatóságának és minőségének növelésében.

A könyvtár emellett scientometriai elemzésekkel, adatellenőrzéssel és publikációs statisztikák készítésével segíti az intézményi vezetést és az adatszolgáltatást a rangsorokhoz kapcsolódó folyamatokban. A kutatói profilok pontos karbantartása biztosítja, hogy az egyetem kutatási teljesítménye hitelesen és pontosan jelenjen meg a nemzetközi adatbázisokban. Ezáltal az intézményi adatok megfelelően reprezentálódnak a rangsorok forrásrendszereiben (Scopus, Clarivate), ami minimalizálja a hibás/téves jelentés vagy a hibás affiliáció miatti kockázatokat.

A QS, THE és ARWU rangsorok közös jellemzője, hogy jelentős hangsúlyt fektetnek a publikációs és hivatkozási mutatókra. [21–23] A könyvtár a rangsorokban és kutatási értékelésekben használt mutatókra három fő mechanizmuson keresztül gyakorol hatást. Az első az adatintegritás biztosítása, amely magában foglalja a szerzők és intézmények pontos azonosítását, valamint a duplikációk és hibás hozzárendelések kiszűrését. Ez a folyamat alapvető a kutatási teljesítmény hiteles és megbízható megjelenítése szempontjából. A második a láthatóság növelése, amelynek keretében a könyvtár ösztönzi a nyílt hozzáférés arányának emelését, támogatja a publikációk intézményi repozitóriumba való feltöltését, és segíti a kutatói profilok folyamatos gondozását. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy az egyetem kutatási eredményei szélesebb közönséghez jussanak el, és növekedjen a hivatkozási potenciál. A harmadik mechanizmus a reputációvédelem, amely a predátor folyóiratok felismerésére és a publikációs etikai vétségek megelőzésére irányul. A könyvtár e tevékenységekkel nemcsak az intézményi és kutatói hitelességet óvja, hanem elősegíti a tudományos kommunikáció biztonságos, átlátható és megbízható működését is.

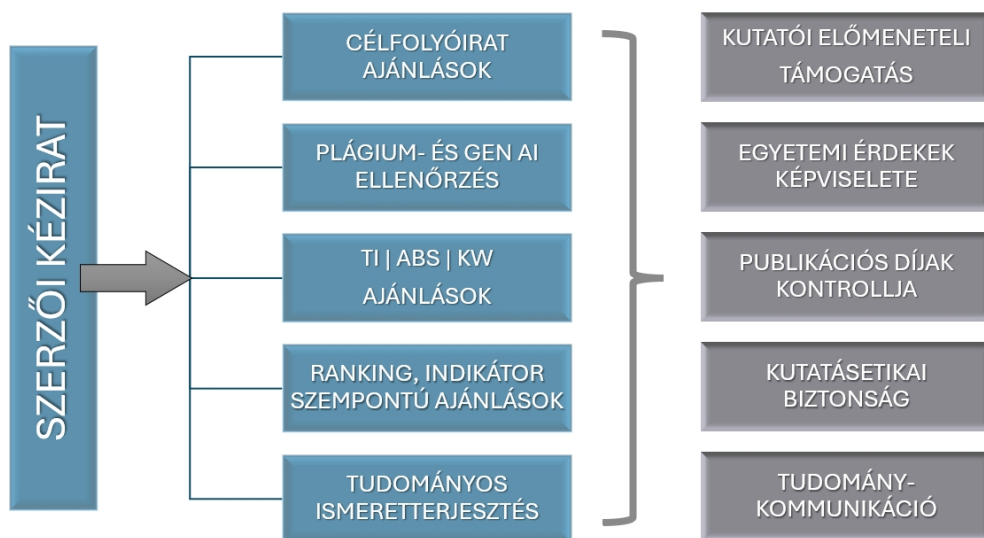
Az Ausztrália–Új-Zéland régióban az *evidence-based library service development* modell kimutathatóan javította a kutatási finanszírozások sikerességi arányát és a nemzetközi együttműködések (társszerzőség, interdiszciplinaritás) számát. [5][24] Észak-Amerikában a könyvtárak aktív részvétele az előléptetési és minősítési folyamatokban – például a hiteles folyóiratlisták karbantartása és a kétes kiadók kizárása révén – rövid távon javította

a publikációs portfóliók minőségét, hosszabb távon pedig a reputációs mutatók erősödéséhez vezetett. Ezzel szemben a predátor folyóiratokban való publikálás statisztikailag gyengíti az intézményi teljesítménymutatókat, különösen akkor, ha ezek a cikkek annak ellenére kerülnek indexelésre nagy adatbázisokban, hogy tudományos minőségük kifogásolható. [12]

Összességében az egyetemi könyvtár nem csupán támogató szolgáltatóként működik, hanem a kutatási láthatóság, hitelesség és fenntarthatóság garanciájaként is. A megbízható kutatási adatok, a predátortmentes publikációs környezet fenntartása, valamint az Open Access és FAIR elvek gyakorlati alkalmazása együttesen járulnak hozzá az egyetemek globális rangsorokban való előkelőbb pozíciójához, miközben hosszú távon erősítik tudományos és társadalmi reputációjukat.

KÖVETKEZTETÉSEK

A szakirodalom korábbi kutatási eredményei és a tapasztalatok alapján szükséges egy egységes keretrendszer működtetése a korábbiakban felsorolt veszélyek elkerülésére és a kockázatok minimalizálására. A keretrendszer középpontjában a szerzői kézirat áll, vagyis az a tudományos munka, amelyet az egyetemi oktatók és kutatók publikálni kívánnak. (4. ábra) Természetesen a szerzők által publikált tudományos eredmények, publikációk nem csak az oktatót, kutatót jellemzik, minősítik, hanem az affiliációhoz kapcsolódó szervezeti egységet, kart vagy magát az intézményt. Ebből a szempontból elmondható, hogy a keretrendszer a folyamat gyökerénél tesz intézkedéseket, mivel a publikálást követően már visszafordíthatatlan következményei lehetnek mind a kutató, mind az egyetem számára a nem megfelelő publikálási gyakorlatnak.

4. Ábra. A keretrendszer részei és a folyamat eredményei. Saját szerkesztés.

A rendszer célja és működési logikája

A könyvtár kulcsszerepet tölt be az egyetemi kutatástámogatási folyamatban, különösen a publikációs előkészítés és minőségbiztosítás területén. A rendelkezésre álló nemzetközi és hazai adatbázisok (Scopus, Web of Science, IEEE, DOAJ, MTMT...) és releváns tudományometriai indikátorok (Impact Factor, Scimago Journal Rank, CiteScore...) alapján a könyvtár célfolyóirat ajánlásokat készít, amelyek segítik a kutatókat abban, hogy kézírataikat megfelelő, megbízható és nem predátor folyóiratokban helyezték el. Ez a szolgáltatás hozzájárul a publikációs döntések tudatosabbá tételéhez, csökkenti a kifogásolható lapokban való megjelenés kockázatát, és elősegíti a láthatóság, valamint a tudományos hatás növelését.

A kéziratok benyújtása előtt a könyvtár kutatástámogató kollégái plágium- és generatív mesterséges intelligencia által generált szöveg ellenőrzést végeznek, így biztosítva, hogy a tudományos munka megfeleljen a kutatási integritás és a tudományetika alapelveinek. Az ilyen típusú előzetes kontroll nemcsak a szerzők, hanem az intézmény tudományos hitelességét is védi, és segít megelőzni az etikai vétségekből eredő reputációs kockázatokat. Ha egy „problémás” kézirat sikeresen átjut a folyóirat lektori és ellenőrzési folyamatain, és végül megjelenik, annak kedvezőtlen következményei akár több évvel a publikálás után is jelentkezhetnek.

A könyvtár szakértői továbbá javaslatokat adnak a kéziratok címének, absztraktjának és kulcsszavainak (TI | ABS | KW) optimalizálására. Ez a támogatás a nemzetközi adatbázisokban való hatékony indexelést, a keresethez való növelését és a hivatkozási potenciál erősítését szolgálja. A publikációs célhelyek kiválasztásánál a könyvtár figyelembe veszi a releváns rangsorokat, valamint az intézményi teljesítménymutatókat és stratégiai célokat, így támogatva az egyetem publikációs teljesítményének javítását és nemzetközi rangsorokban való előrelépését.

A kutatástámogatási tevékenység további eleme a tudományos ismeretterjesztés és a tudománykommunikációs folyamatok elősegítése. A könyvtár közvetítő szerepet játszik a kutatási eredmények disszeminációjában, többek között az intézményi repozitórium, hírlevelek, közösségi médiafelületek és médiakapcsolatok révén. Ezáltal hozzájárul a tudományos eredmények társadalmi hasznosulásához, az egyetem láthatóságának növeléséhez és reputációjának erősítéséhez.

Összességében a könyvtári kutatástámogatási keretrendszer nemcsak a kéziratok szakmai és etikai minőségét garantálja, hanem stratégiai szinten is hozzájárul az intézményi teljesítmény, a tudományos biztonság és a reputáció fenntartható fejlesztéséhez.

A rendszer kedvező hatásai

Az ellenőrzési és ajánlási tevékenység hatásai több szinten is érvényesülnek, és közvetlenül hozzájárulnak az intézmény tudományos teljesítményének, biztonságának és nemzetközi megítélésének javításához. A 4. ábrán bemutatott elemek a kapcsolódó könyvtári szolgáltatások hatásmechanizmusát szemléltetik, hogy a kézirat előkészítési és ellenőrzési folyamatok milyen pozitív következményekkel járnak mind a kutatói, mind az intézményi szinten.

Az egyik legfontosabb hatás a kutatói előmenetel támogatása. A kéziratok minőségének javulása és a publikációs folyamat tudatosabbá válása közvetlenül segíti az oktatók és kutatók szakmai előrehaladását, legyen szó előléptetésről, habilitációról vagy doktori fokozatszerzésről. A könyvtár tanácsadói és szakértői szerepe így beépül a tudományos élet-pálya támogatásának rendszerébe, ahol a kutatók nemcsak technikai, hanem stratégiai támogatást is kapnak. A könyvtár ezen szolgáltatásával személyre szabott támogatást ad, mivel az adott kutató publikációs és citációs adatait egyébként is az MTMT kapcsán a könyvtáros kollégák kezelik. A kutatói előmeneteli folyamat egyes szakaszai esetében a követelményeknek való megfelelést és a kapcsolódó pontszámítást is a könyvtár végzi, így természetesen az adott kutatóra, igényeire szabott ajánlás dolgozható ki.

A folyamat az egyetemi érdekek képviseletét is szolgálja, hiszen az egységes ellenőrzési és ajánlási keret biztosítja, hogy az intézmény publikációs kibocsátása megbízható, magas minőségű és a nemzetközi rangsorok szempontjából is előnyös legyen. A rendszer működése tehát nem csupán adminisztratív jellegű, hanem a stratégiai reputációépítés eszköze, amely hozzájárul az egyetem láthatóságának, tudományos presztízsének és rangsorpozícióinak erősítéséhez.

Egy másik jelentős elem a publikációs díjak kontrollja, amely a célfolyóirat ajánlások révén segíti a kutatókat abban, hogy elkerüljék a túlzott vagy indokolatlan cikkelférési díjakkal dolgozó folyóiratokat. Ez különösen fontos a kutatási források hatékony felhasználása szempontjából, mivel biztosítja, hogy a publikációk valódi értéket és láthatóságot nyújtsanak az intézmény számára.

A kutatásetikai biztonság szintén központi elem. A plágiumellenőrzés, a mesterséges intelligencia által generált szövegek vizsgálata és a folyóiratok etikai átvilágítása megelőző mechanizmusként működik, amely védelmet nyújt mind az egyéni kutatók, mind az egyetem számára. Ez a fajta proaktív etikai kontroll minimalizálja a tudományos visszaélések kockázatát, és hozzájárul az intézményi integritás fenntartásához.

Végül, a könyvtár tudománykommunikációs szerepe erősíti az egyetem nyilvános megjelenését és tudományos láthatóságát. Az intézmény kutatási eredményeinek disszeminációja – például az intézményi repozitóriumokon, hírleveleken, közösségi médiafelületeken keresztül – elősegíti a tudományos ismeretek társadalmi hasznosulását, és hozzájárul az egyetemi reputáció folyamatos erősödéséhez.

ÖSSZEGZÉS

A szakirodalom és az intézményi tapasztalatok alapján egy egységes kutatástámogató keretrendszer kialakítása elengedhetetlen az egyetem számára, hogy megelőzzék a nem megfelelő publikálási gyakorlatból eredő kockázatokat, és biztosítsák a kutatási integritást. A rendszer középpontjában a szerzői kézirat áll, amely nemcsak a kutató vagy oktató tudományos tevékenységének lenyomata, hanem az affiliációhoz kapcsolódó kar, intézet és maga az egyetem megítélését is befolyásolja. Mivel a hibás publikációs döntések hosszú távú, akár évekkel később jelentkező reputációs és etikai következményekkel járhatnak, a folyamat korai szakaszában szükséges a minőségbiztosítás és az ellenőrzés beépítése.

A könyvtár ebben a folyamatban stratégiai szerepet tölt be: nemcsak információ-szolgáltató, hanem a tudományos közlés biztonsági és minőségbiztosítási központja. A keretrendszer elemei – a célfolyóirat-ajánlások, a plágium- és mesterséges intelligencia-ellenőrzések, a cím-, absztrakt. és kulcsszó optimalizálás, valamint az indikátorok és rangsorok figyelembevétele – mind azt szolgálják, hogy a kéziratok megbízható, etikus módon és még véletlen sem kétes minőségű folyóiratokban jelenjenek meg. A rendszer egyúttal a kutatók karrierfejlődését is támogatja, hiszen a könyvtár segíti az előmeneteli folyamatokat, a publikációs pontszámításokat és a nemzetközi láthatóság növelését.

A keretrendszer működése egyszerre erősíti az intézményi reputációt, a tudományos biztonságot és a források hatékony felhasználását. A könyvtár proaktív kapuőr szerepe révén megelőzi a tudományetikai vétségeket, támogatja a nyílt tudomány elveinek érvényesítését, és elősegíti a kutatási eredmények hiteles disszeminációját. A jövőben a rendszer továbbfejlesztése egy félautomatikus, online felület formájában valósulhat meg, amely lehetővé teszi, hogy az oktatók és kutatók önállóan vehessék igénybe a kutatástámogató funkciókat, miközben a könyvtár szakmai felügyelete a kritikus pontokon továbbra is biztosítja a szükséges szakértői közbeavatkozást, a folyamat minőségét és etikai megfelelőségét.

A kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium 2024-2.1.1 kód-számú egyetemi Kutatói Ösztöndíj programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs alaphól finanszírozott szakmai támogatásával készült.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] J. Buitrago-Ciro, L. Bowker, „Investigating academic library responses to predatory publishing in the United States, Canada and Spanish-speaking Latin America”, *Aslib J. Inf. Manage.*, vol. 72, no. 4, pp. 625–652, 2020. <https://doi.org/10.1108/AJIM-03-2020-0089>.
- [2] A. Ducas, N. Michaud-Oustry, M. Speare, „Reinventing ourselves: New and emerging roles of academic librarians in Canadian research-intensive universities”, *Coll. Res. Libr.*, vol. 81, no. 1, p. 43, 2020. <https://doi.org/10.5860/crl.81.1.43>
- [3] L. Berek, „Az online tudományos kommunikáció hitelességét veszélyeztető tényezők”, *Biztonságtudományi Szemle*, vol. 4, no. 2. ksz., pp. 35–41, 2022.
- [4] L. Berek, „A decade of predatory journals with an overview of the literature”, *Transactions on Internet Research- IPSI BGD*, vol. 18(1) pp. 4-8. 2022.
- [5] G. Haddow, J. Mamtora, „Research Support in Australian Academic Libraries: Services, Resources, and Relationships” *New Rev Acad Librariansh.* vol. 23(2–3) pp. 89–109. 2017. <https://doi.org/10.1080/13614533.2017.1318765>
- [6] K. Singh, AK. Siwach, „Researchers’ Expectations Towards Library Research Support Services (LRSS): A Case Study of Maharshi Dayanand University, Rohtak” *DESIDOC J Libr Inf Technol.* vol. 44(2) pp. 69–76. 2024. <https://doi.org/10.14429/djlit.44.2.18976>

- [7] S. Corrall, MA. Kennan, W. Afzal, „Bibliometrics and research data management services: Emerging trends in library support for research” *Library Trends*, vol. 61(3), pp. 636–674. 2013.
- [8] S. Corrall, S. Pinfield, „Research data management and libraries: Current activities and future priorities” *Journal of Librarianship and Information Science*, vol. 46(4), pp. 299–316. 2014.
- [9] R. Drummond, R. Wartho, „The Research Impact Measurement Service At The University Of New South Wales” *Australian Academic & Research Libraries*. vol. 47(4) pp. 270–281. 2016. <https://doi.org/10.1080/00048623.2016.1253427>
- [10] S. Alfaro Jimenez, J. Berbegal-Mirabent, R. de la Torre, „How do university libraries contribute to the research process?” *The Journal of Academic Librarianship*. vol. 50(5):102930. 2024. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2024.102930>
- [11] L. Bredahl, „Bibliometric Service Models in Academia and Considerations Impacting Resourcing - Chapter 4.” *Library Technology Reports*. vol. 58(8) pp. 32–36. 2022.
- [12] L. Berek, „Researcher’s choice or just a necessity? The consequences of publishing in a predatory journal” *Interdisciplinary Description of Complex Systems*. vol. 21(4) pp. 324-332. 2023. <https://doi.org/10.7906/indec.21.4.1>
- [13] SB. Demir, „Predatory journals: Who publishes in them and why?” *Journal of Informetrics* vol. 12(4), pp. 1296-1311.2018. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2018.10.008>
- [14] S. Kurt, „Why do authors publish in predatory journals?” *Learned Publishing* vol. 31(2), pp. 141-147. 2018. <https://doi.org/10.1002/leap.1150>
- [15] TF. Frandsen, „Why do researchers decide to publish in questionable journals? A review of the literature” *Learned Publishing* vol. 32(1), pp. 57-62. 2019. <https://doi.org/10.1002%2Fleap.1214>
- [16] TF. Frandsen, RB. Lamptey, EM. Borteye, „Promotion standards to discourage publishing in questionable journals: a follow-up study” *The Journal of Academic Librarianship*. vol. 50(5):102895. 2024. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2024.102895>
- [17] L. Berek, „Predátor folyóiratok és félrevezető mérőszámok - ne hagyd, hogy becsapjanak!”, *Biztonságtudományi Szemle*, vol. 6, no. 2., pp. 1–12, 2024.
- [18] L. Berek, „Artificial Intelligence-Generated Text in Higher Education: Usage and Detection in the Literature” *Interdisciplinary Description of Complex Systems*. vol. 22(3) pp. 238-245. 2024. <https://doi.org/10.7906/indec.22.3.1>
- [19] Gy. Mester, „The 2022 ranking list of citation analysis researchers using H-index” *Interdisciplinary Description of Complex Systems* vol. 20(6), pp. 775-779. 2022. <http://dx.doi.org/10.7906/indec.20.6.8>
- [20] Gy. Mester, „Rankings Scientists, Journals and Countries Using h-index.” *Interdisciplinary Description of Complex Systems*. vol. 14(1), pp. 1-9. 2016. <http://dx.doi.org/10.7906/indec.14.1.1>
- [21] QS Quacquarelli Symonds. QS World University Rankings. Methodology. <https://www.topuniversities.com/>
- [22] Times Higher Education. World University Rankings. Methodology. <https://www.ti-meshighereducation.com/>

[23] Academic Ranking of World Universities. Methodology. <https://www.shangha-iranking.com/>

[24] A. Keller, „Research Support in Australian University Libraries: An Outsider View” *Australian Academic & Research Libraries*. vol. 46(2) pp. 73–85. 2015.
<https://doi.org/10.1080/00048623.2015.1009528>